

З ІСТОРІЇ КРАСНОПІЛЛЯ

Сьогодні Краснопілля - це селище міського типу, залізнична станція Сумської області. Розташоване в долинах річок Сироватки, Закобиллі й Тонкої, за 40 км від обласного центру. Дворів - 2621, населення - 9000. Селищній Раді підпорядковані населені пункти Михайлівка, Михайлівське, Новодмитрівка, Таратутине.

Виникнення Краснопілля пов'язане з будівництвом Белгородської оборонної лінії, призначеної для захисту південних кордонів Російської держави від набігів кримських і ногайських татар. Близько 1640 р. спорудили невеличкий острог - укріплення Краснопілля.

Починаючи з 1651 р., поселення швидко зростало. Сюди рушила сила українських селян і козаків - утікачів від польсько-шляхетського гніту. Російський уряд, зацікавлений у залюдненні прикордонних земель, заохочував утікачів селитися в цьому краї.

Наприкінці 50-х років XVII ст. Краснопілля стало сотенним містечком Сумського слобідського полку. З часом дедалі зростало його значення як оборонного пункту, а вже у 1673 р. тут виникла чимала фортеця, де мешкало 1136 чоловік.

Неодноразово Краснопілля зазнавало ворожих нападів. Так, 1659 р. татари пограбували й забрали в полон багато мешканців Краснопільської сотні. Вони нападали на містечко у 1663 та 1668 рр. Місцеві козаки в складі Сумського полку брали участь у багатьох військових походах проти спільних ворогів українського й російського народів.

У зв'язку з перенесенням кордону Російської держави далеко на південь, Краснопілля втрачає значення оборонного пункту.

В кінці XVIII ст. в Краснопіллі з прилеглими пунктами жило понад 2400 державних селян і близько 800 кріпаків. Через 60 років кількість державних селян збільшилась до 3560 осіб, а кріпаків - до 836. Панщина на початку XIX ст. зросла до 3-4 днів на тиждень.

Напередодні реформи підкраснопільські землі скупив генерал-майор Е.К.Петерс. У с.Успенка, на хут.Ступівці та в інших місцях до нього переходять 1282 дес. землі і 284 кріпаки. Його дружина одержала в спадщину хут.Гребельки з 185 дес. землі і 85 кріпаками. Серед навколишніх сіл Краснопілля славилася своїми ярмарками, де продавали сільськогосподарські продукти, коней,

велику рогату худобу, овець, птицю, рибу, сіль, кустарні вироби, тканини, посуд. Товари привозили з Сум, Курська, Рильська, Обояні та інших міст.

Кріпосництво згубно позначилося на культурному розвитку села. У 1732 р. в слободі існувало три школи, засновані козацькою й сільською громадами. Працювало тут 5 учителів. Кожна із шкіл, як правило, мала по 30-40 учнів. У 1857 р. на все село лишилося дві парафіяльні школи.

У процесі здійснення селянської реформи 1861 р. колишні кріпаки фактично обезземелилися. Після реформи у поміщиків Петерсів було 1358 дес. землі, а у 369 селян - тільки 109 дес.

В другій половині XIX - на початку XX ст. Краснопілля поступово зростало. У 1886 р. в ньому мешкало 5656 чоловік, а в 1913 р. - 7468. Економічному розвитку Краснопілля сприяло прокладення через слободу Белгород-Сумської залізниці, будівництво якої почалося 1898 р. Перший поїзд пройшов тут 2 серпня 1901 р. Краснопілля стало станцією цієї залізниці.

У роки Першої російської революції посилюється селянський рух. У листопаді 1905 р. відбувся виступ наймитів хут.Петровський. Вони вимагали зменшення робочого дня й збільшення заробітної плати, зрівняння оплати праці жінок і чоловіків, поліпшення харчування, усунення ненависних наглядачів та сторожів, дозволу пасти худобу на полях економії, зменшення орендної плати за землю. Заворушення почалися й в інших економіях.

На початку 1908 р. влада вдалася до розправи над учасниками революційних заворушень. Двох керівників селянських виступів Плєскача й Пилипця поліція кинула за ґоремні ґрати.

Після запровадження столипінської реформи прискорилося класове розшарування села. Збільшилася кількість куркульських господарств. У 1913 р. їм, поміщикам, церквам і Ряснянському монастирю належало 5023 дес. орної землі, а 79,6% бідняцьких господарств - лише 1752 дес.

Розвиток охорони здоров'я в пореформений період майже не відбувався. Невдовзі після утворення земств відкрилася невеличка дільнична лікарня, де працювали 1 лікар, 2 фельдшери, 1 акушерка.

Не здобула після реформи розвитку й народна освіта. На 1866 р. у слободі лишилась одна парафіяльна школа, яку відвідувало 50 хлопчиків і 12 дівчаток. Єдиним учителем був піп. В 1886 р. відкрилася земська початкова школа, яку відвідувало 115 хлопчиків і 13 дівчаток, навчали їх 3 вчителі. У 1905 р. відкрилася друга

земська початкова школа (жіноча), а в 1907 р. - двокласна земська школа, пізніше - 3 початкові школи. Напередодні Першої світової війни тільки 16,4% краснопільців були грамотними.

У роки Української революції 1917-1921 рр. влада у Краснопіллі змінювалася неодноразово: спочатку Центральна Рада, потім - німці, гетьманат, Директорія. У серпні 1919 р. місто захопили денікінці. З часом повернулася радянська влада.

Незабутньою подією в житті краснопільців стало створення у вересні 1921 р. перших колгоспів "*Червоний серп*" і "*Червоний мурашник*". Ці господарства були невеликі: перше об'єднувало 9 дворів, друге - 7. Щоб залучити найширші маси до участі в громадській праці, відбувалися суботники. У голодні 1921-1923 рр. селяни Краснопілля чинили опір політиці радянської влади.

1923 р. приніс істотні зміни в адміністративному статусі Краснопілля. З березня воно - центр новоутвореного Краснопілля району Сумського округу.

З 1932 р. Краснопілля - центр однойменного району Харківської області, а з 1939 р. - Сумської. Селом суцільної колективізації Краснопілля стало в березні 1933 р. Не минула Краснопілля національна трагедія - голодомор 1932-1933.

10 жовтня 1941 р. німецько-фашистські війська увірвалися до Краснопілля. Шибениці, розстріли, грабежі супроводжували "*господарювання*" фашистів. 228 краснопільців вивезли окупанти на примусові роботи до Німеччини, 63 чоловіки повісили і розстріляли. На території району діяв партизанський загін ім.Сталіна, командиром якого був В.А.Литвиненко, а комісаром - М.М.Гончаренко.

23 лютого 1943 р. радянські війська вигнали окупантів із Краснопілля, але 18 березня знову змушені були відійти. Під час визволення села загинули 308 солдатів і офіцерів. З 27 листопада краснопільці знову змогли читати свою районну газету, яка тепер стала називатися "*Перемога*". Ставали до ладу промислові підприємства. Вже у жовтні 1943 р. видобувала торф Краснопілля торфоартіль "*Брат шахтаря*". В 1944 р. почали діяти автоколона, промартіль ім.Мікояна, вальцьовий млин, райхарчокомбінат. Запрацював лісопильний завод, а згодом і деревообробний комбінат.

В перші дні після визволення відкрилася аптека і районна санітарно-епідеміологічна станція. З кінця 1943 р. почали діяти клуб і кінотеатр, у 1949 р. в селі звели районний будинок культури. У

1956 р. Краснопілля стає селищем міського типу. У 1959 р. почалось спорудження першої в області механізованої птахоферми. 1962 р. тут утримувалось 17218 курей. В 1960-1962 рр. споруджено типове приміщення харчкомбінату, став до ладу цегельний завод "Міжколгоспбуду", хлібзавод. На початку 1973 р. запрацював міжколгоспний комбикормовий завод.

Було налагоджено медичне обслуговування населення. Районна лікарня розширилася до 170 ліжок. У ній хворих доглядали 22 лікарі і 53 особи середнього медичного персоналу. В 1967 р. завершено будівництво нового приміщення поліклініки.

Задовольнялося прагнення молоді до знань. У 1956 р. відкрито другу середню школу. Працювала загальноосвітня заочна школа. В усіх школах навчалися 1,7 тис. учнів і викладало понад 120 учителів. Коштом колгоспів у 1967 р. на околиці селища споруджено піонерський табір на 100 місць. Музичну освіту з 1965 р. здобувають в місцевій музичній школі. З 1966 р. відчинилися двері нового широкоекранного кінотеатру "Колос".

Незважаючи на численні публікації у місцевій пресі про радянський період історії Краснопілля, залишилися поза увагою науковців і краєзнавців гострі його сторінки - голоди 1921-1923, 1932-1933 і 1946-1947 рр., примусова колективізація селянських господарств, розкуркулення, репресії. Потребує подальшого дослідження така тема, як Краснопілля в роки революції 1917-1921 рр. тощо.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Сумської області. - Ф.4. - Оп.3. - Спр.281. - Арк.17; Ф.730. - Оп.1. - Спр.15. - Арк.25, 27-29; Ф.737. - Оп.2. - Спр.5. - Арк.53, 54; Ф.757. - Оп.1. - Спр.20. - Арк.126, 137, 146.
2. Кованько С.И. Описание Харьковской губернии. - Х., 1857. - С.35.
3. Державний архів Харківської області. - Ф.Р-432. - Оп.1. - Спр.229. - Арк.52.